Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

HE 160/2025 vp jätelain, ympäristönsuojelulain, hallinto-oikeuslain ja tuomioistuinlain muuttamisesta

YmV 25.11.2025

Jussi Kauppila, ympäristöministeriö

Esityksen pääkohdat

I. Mitä ehdotetaan?
II. Mitä ehdotuksilla tavoitellaan?
III. Mitä vaihtoehtoisia sääntelymalleja on tarkasteltu?
IV. Esityksen pääkohdat
V. Voimaantulo ja toimeenpano

Mitä ehdotetaan?

Jätelaissa säädettäisiin uudesta päätöksentekomenettelystä (”luokittelupäätös”), jossa toiminnanharjoittajan hakemuksen perusteella:

1. teollisen tuotantoprosessin sivuvirta voidaan luokitella ”sivutuotteeksi”, jos jätelain (JL) 5 a §:n edellytykset täyttyvät.
2. kerran jätteeksi luokiteltu materiaali voidaan luokitella ei-enää-jätteeksi (EEJ), jos JL 5 b §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.

→ eivät ole jätteitä ja niihin ei sovelleta jätelainsäädäntöä, minkä seurauksena kuljettaminen ei vaadi siirtoasiakirjaa, käyttö ei vaadi ympäristölupaa, jne.

- HUOM! Esityksessä on kyse vain päätöksentekomenettelyn sujuvoittamisesta, ei JL 5a-5b §:n mukaisten arviointiperusteiden uudistamisesta; arviointiperusteet sivutuote- ja EEJ-luokitukselle tulevat suoraan jätedirektiivistä, eikä niissä ole kansallista liikkumavaraa.

Mitä esityksellä tavoitellaan?

- Sujuvoittamista, eli hakemusten tekemisen helpottamista ja viranomaisen päätöksenteon nopeuttamista
  - tällä hetkellä sivutuote- ja EEJ-päätöksiä voi tehdä vain ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristölupamenettelyssä tai yleisessä ilmoitusmenettelyssä
  - varsinkin ympäristölupa on raskas, pitkäkestoinen ja soveltuu huonosti, kun päätetään pelkästään siitä, onko joku laitoksella syntyvä tai siellä käsiteltävä materiaali jätettä vai ei
- Tulkintakäytäntöjen yhtenäistämistä ja päätösten ennakoitavuuden parantumista
  - eri viranomaisten tulkintakäytännöt vaihtelevat ja ovat vaikeasti ennakoitavia; usein jätelain 5 a §:n (sivutuote) ja 5 b §:n (EEJ) edellytysten tulkinta vaatii erityisosaamista, kuten materiaalien terveys- ja ympäristöriskien tai teknisen kelpoisuuden arviointia
- Markkinoiden luomista sivutuotteista ja jätteistä valmistetuille uusiotuotteille ja raaka-aineille
  - Konkreettisen sääntelytaakan lisäksi jätestatus tuottaa negatiivista mielikuvaa tuotteen laadusta, vaikka tekninen laatu olisi yhtä hyvä kuin neitseellisellä tuotteella. Myös uusiotuotteen on täytettävä kaikki ao. tuotesääntelyn vaatimukset ennen kuin sen voi asettaa markkinoille.

Esimerkki 1: teollisen prosessin sivuvirran luokittelu ”sivutuotteeksi”

- Yrityksellä on kolme tehdasta, joiden tuotantoprosessissa syntyy päätuotteen lisäksi prosessin olennaisena osana sivuvirtoja (sakkaa, lietettä, kuonaa, jne.), joita voitaisiin käyttää joko sellaisenaan tuotteena tai raaka-aineena muiden tuotteiden valmistuksessa.
  - Jos sivuvirtaa ei erikseen määritellä JL 5 a §:n tarkoittamaksi sivutuotteeksi, se on jätettä, jonka käyttö edellyttää ympäristölupaa, kuljettaminen siirtoasiakirjaa, jne.
  - Sivutuotteeksi luokitteleminen siirtää materiaalin tuotesääntelyn piiriin – ts. siihen sovelletaan kullekin tuotetyypille voimassaolevia säännöksiä. Esimerkiksi rakennustuotteisiin sovelletaan rakennustuotesääntelyä ja lannoitteisiin lannoitesääntelyä. Sama koskisi uusiotuotetta, jonka valmistuksessa olisi käytetty sivutuotetta raaka-aineena.
  - Voimassa olevan lainsäädännön mukaan sivuvirran sivutuotteeksi luokittelu voidaan tehdä vain muuttamalla jokaisen kolmen tehtaan ympäristölupaa. Tämä kestää yleensä useita kuukausia, ja päätökset voivat olla sisällöltään erilaisia, varsinkin jos ne käsitellään eri viranomaisissa.
- **Ehdotettu muutos: J**ätelain mukaisessa luokittelupäätöksessä sivutuotteeksi luokittelu voitaisiin kaikkien kolmen tehtaan osalta tehdä yhdessä Lupa- ja valvontaviraston päätöksessä ja nopeammin kuin ympäristöluvassa.

Esimerkki 2: jätteistä uusia tuotteita

- Yritys käsittelee jätteitä ympäristöluvanvaraisessa laitoksessa ja pyrkii valmistamaan niistä uusiotuotteita tai uusioraaka-aineita.
  - Jotta uusiotuotetta tai raaka-ainetta voisi käyttää ilman ympäristölupaa, sen jätteeksi luokitteleminen pitää päättää. Tämä on mahdollista, jos JL 5 b §:n mukaiset edellytykset täyttyvät. Nykylainsäädännön mukaan jätteeksi luokittelun päättäminen voidaan tehdä ympäristöluvassa.
  - Yritys kehittää jatkuvasti uusia tuotteita, jolloin ympäristöluvan muuttamista koskevia hakemuksia voidaan joutua tekemään esimerkiksi vuosittain. Sääntelytaakka kasvaa merkittäväksi.
- **Ehdotettu muutos:** Myös ehdotetussa uudessa menettelyssä jokaiselle uudelle uusiotuotteelle tai raaka-aineelle olisi haettava oma EEJ-päätös.
- Menettely olisi kuitenkin selvästi nopeampi kuin ympäristölupa ja päätökset nykyistä laadukkaampia, koska ne (pääosin) käsittelisi yksi asiantunteva viranomainen.

Tarkastellut sääntelyvaihtoehdot

Sääntelymalli	Mallin edut	Mallin haitat
Ehdotettu (malli B): jätelaissa säädetty luokittelupäätös + mahdollisuus päättää ympäristöluvassa tai ilmoituspäätöksessä. Kunnan y-suojeluviranomaisen on pyydettävä LVV:n lausunto luokitteluasiaan.	Joustavuus ja turhan byrokratian välttäminen, kun luokitteluasia on yhtenä osana ympäristölupahakemusta tai ilmoitusta.	Prosessisääntöjen vaihtelu valittavasta menettelystä riippuen. Sääntelyn mutkistuminen.
Lausuntoversio: vain jätelaissa säädetty luokittelupäätös mahdollinen, ei voisi enää päättää luvassa (malli A).	Selkeys ja prosessisääntöjen yhdenmukaisuus luokittelupäätöksissä.	Keinotekoinen irrottaminen lupaprosessista ja lisäbyrokratia tietyissä tapauksissa.
Ei uutta menettelyä jätelakiin. Päätökset ympäristöluvassa tai ilmoitusmenettelyssä kuten nykyään, mutta kunnan pakollinen lausuntopyyntö LVV:lle (Vaasan HaO).	Vähäiset sääntelyn muutokset ja kuitenkin kohtuullinen vaikuttavuus tavoitteisiin nähden. LVV:n perustaminen ratkaisee jo osan nykyongelmista.	Ei takaa samaa sujuvuutta kuin erillinen jätelain mukainen luokittelupäätös.
Toiminnanharjoittajan itsearviointi (Ruotsi, Hollanti)	Ei hakemukseen liittyvää byrokratiaa	Ei viranomaispäätöksen luomaa oikeusvarmuutta.

Nostoja ehdotuksen sisällöstä (1)

- Terminologia: ”luokittelupäätös” = jätealain mukainen päätös materiaalin sivutuotteeksi määrittämisestä tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevassa asiassa
- Hakijana ”aineen tai esineen haltija”, eli käytännössä tuotantolaitosta tai jätteenkäsittelylaitosta operoiva toiminnanharjoittaja
- Hakemus tehdään LVV:lle, jonka päätökselle säädetään ohjeellinen 3 kk määräaika ”siitä, kun vireille tullut hakemus sisältää riittävät tiedot sen käsittelemiseksi”
- Päätös olisi hakija/toiminnanharjoittajakohtainen, mutta voisi kattaa saman toiminnanharjoittajan useita laitoksia/toimipaikkoja, jos materiaalit ja prosessit ovat samoja.

Nostoja ehdotuksen sisällöstä (2)

- **Osallistumis- ja valitusoikeuksia uudesta jätelain mukaisesta luokittelupäätöksestä kavennetaan selvästi** verrattuna esimerkiksi ympäristölupaan.
  - Perusteena on sujuvoittaminen ja se, että luokittelupäätös ei ole merkitykseltään sellainen, joka edellyttäisi laajaa osallistumista ja valitusoikeuksia.
- HE 160/2025 vp: jätelain mukaisesta luokittelupäätöksestä (JL 137 §)
  - **Ei valitusoikeutta yhdistyksille ja säätiöille,** koska toisin kuin esimerkiksi ympäristöluvalla, luokittelupäätöksellä ei ole suoria ympäristövaikutuksia. Luokittelupäätöksessä päätetään vain siitä, kuuluuko materiaali jätesääntelyn vai tuotesääntelyn piiriin.
  - **Ei valitusoikeutta kunnalle eikä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle,** koska päätöksen mahdolliset vaikutukset eivät rajoitu minkään kunnan alueelle, vaan ovat valtakunnallisia.
  - **Viranomaisten valitusoikeudet:** ei valitusoikeutta LVV:n sisäiselle yleisen edun valvontayksikölle, mutta toimivaltaiselle markkinavalvontaviranomaiselle säädettäisiin erillinen valitusoikeus.

Nostoja ehdotuksen sisällöstä (3)

- Muutokset ympäristönsuojelulakiin
  - 42 § kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä LVV:n lausunto käsitellessään ympäristölupahakemuksessa tai yleisessä ilmoitusmenettelyssä vireille tullutta luokitteluasiaa; tarpeen päätösten yhdenmukaisuuden ja ennakoitavuuden edistämiseksi
- Muutoksenhaku luokittelupäätöksistä ohjataan Vaasan HO:lle
  - hallinto-oikeuslain 12 §:n muutos, jotta Vaasassa asia voidaan käsitellä asiantuntijakokoonpanossa. Valitukset tulevat usein liittymään materiaalien ympäristökelpoisuuden arviointiin, jolloin luonnontieteen asiantuntija tarvitaan kokoonpanoon. Myös tuomioistuinlain 10 luvun 6 §:n muutos (tuomarin kelpoisuusvaatimukset).
- Luokittelupäätöstä voidaan hakijan tai viranomaisen aloitteesta muuttaa (5 f §) ja ääritapauksissa päätös voidaan myös peruuttaa (5 g §).

Nostoja ehdotuksen sisällöstä (4)

- Uusiomateriaalirekisteri
  - Jätelain mukaiset luokittelupäätökset päätökset ja ympäristönsuojelulain mukaiset lupa- tai ilmoituspäätökset joihin sisältyy ratkaisu luokitteluasiassa, tallennetaan uusiomateriaalirekisteriin ja ovat saatavalla julkisesta tietopalvelusta (pl. salassa pidettävät tiedot).
    - Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen lähettää aineen tai esineen luokittelua koskevan lupa- tai ilmoituspäätöksen LVV:lle, joka tallentaa päätöksen uusiomateriaalirekisteriin.
- Siirtymäsäännös
  - YSL:n mukaiset lupa- ja ilmoituspäätökset jäävät voimaan eikä uutta hakemusta tarvitse tehdä. Päätöksiä voidaan kuitenkin muuttaa tai peruuttaa, jos esimerkiksi uusia riskejä ilmenee.
  - Muut vanhat viranomaistoimet kuten valvontaviranomaisen lausunnot: toiminnanharjoittajan olisi haettava luokittelupäätöstä vuoden 2029 loppuun mennessä tai muuten materiaali katsotaan jätteeksi.

Voimaantulo ja täytäntöönpano

- Voimaantulo 1.1.2027
- Hakemuksen sisältöä koskevan VNA:n valmistelu (kriittinen sujuvuudelle) ja antaminen 2026
- Riskinarvioinnin opas/työkalu (SYKE) 2026
  - opasluonnos kommenteilla lausuntopalvelussa
- LVV:n asiantuntijoiden järjestäytyminen vuoden 2026 aikana
- Sähköisen hakemuksen ja uusiomateriaalirekisterin rakentaminen vuoden 2026 aikana

Kiitos!

jussi.kauppila@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment